

Baltijas Dziesmu un deju svētku tradīcija: dažādi ceļi kā attīstības resurss

LATVIJAS KULTŪRAS AKADEMIJA

ANDA LAĶE

RĪGAS LATVIEŠU BIEDRĪBAS NAMS, 02.11.2016

Nezināmais

IEINTERESĒTĀS PUSES

Latvijas Nacionālais kultūras centrs

Lietuvos liaudies kultūros centras (Lietuva)

Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutuse Rahvakultuuri Keskus ; (Igaunija)

Baltijas valstu Dziesmu un deju svētku padome,
UNESCO Latvijas Nacionālā komisija,

LR Kultūras ministrija

2013 gadā

tiek pieņemts Baltijas
Dziesmu un deju svētku
tradīcijas saglabāšanas un
revitalizācijas komitejas
LĒMUMS

izstrādāt kopēju pamatu
tradīcijas saglabāšanas un
attīstības monitoringam
Latvijas, Lietuvas, Igaunijas
dziesmu un deju svētku
salīdzinošā kontekstā

habitus

Valsts pētījumu programma Habitu

- ❖ VPP Habitus mērķis ir noteikt latviešu nacionālo identitāti raksturojošu kultūras tradīciju saglabāšanas priekšnosacījumus un pārmantošanas kritērijus mainīgā un inovāciju piesātinātā vidē.
- ❖ Tā vērsta arī uz Dziesmu un deju svētku tradīcijas kultūras, sociālo, ekonomisko, tehnoloģisko un politisko aspektu izpēti.
- ❖ Programmas darbības ilgums 2015-2017
- ❖ Programmas dalībnieki: 10-12 pētnieki

Plānotais rezultāts I

nodefinēti Dziesmu un deju svētku

➤ tradīcijas pārmantošanas priekšnosacījumi

Politiski administratīvie

Ekonomiski finansiālie

Kultūras jeb mākslinieciskie

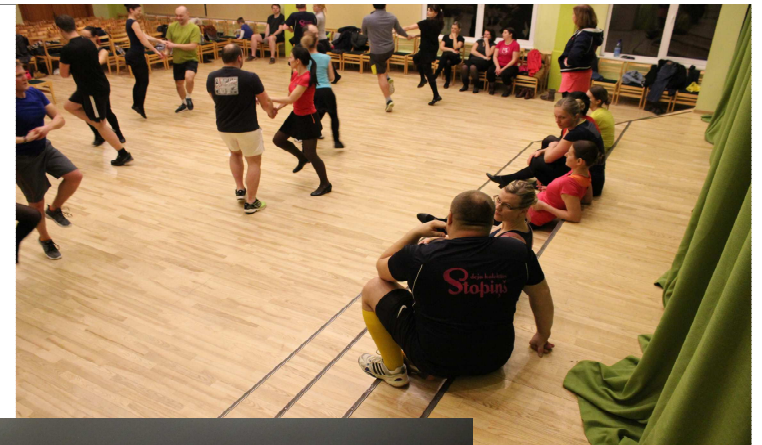
Sociālie, Izglītības

Tehnoloģiskie

Plānotais rezultāts II

- ❖ Pamatojoties uz priekšnosacījumiem, noteikti Dziesmu un deju svētku tradīcijas pārmantošanas indikatori
- ❖ Baltijas valstīs izstrādāta kopīga tradīcijas monitoringa sistēma

Pētījuma pieejas pamatprincipi: skatīt tradīciju tās veselumā, kā organismu; Baltijas valstu kontekstā

Nora Ikstena

Dziesmu svētku repertuārs, simbolika, norise cauri laikiem ir Latvijai pāri gājušo varu atspulgs, tomēr to gruntsūdens ir savas nacionālās savdabības, tradīcijas saglabāšana, kuras pamatā ir vēlme dziedāt, vēlme būt kopā.

No savrupinātiem zariem veidot lapotni.

<http://www.kulturaskanons.lv/lv/1/4/152/>

No kā sastāv Tradīcijas «koks»?

Dalībnieks

Tautas mākslas vai mākslinieciskais kolektīvs

Kolektīvu kopiena: kori, deju kolektīvi, pūtēju orķestri, koklētāju ansambļi, folkloras kopas, amatierteātri, vokālie ansambļi...

Valsts un pašvaldību iestādes

Nevalstiskās organizācijas

Dziesmu un deju svētku kustības dalībnieki vienā valstī

Dziesmu un deju svētku kustības dalībnieki Igaunijā, Latvijā, Lietuvā

Ko esam pētījuši? Kādi dati ir?

2014 Māksliniecisko kolektīvu dibinātāju aptauja

2014 Tautas mākslas kolektīvu vadītāju aptauja

2014 Latvijas Dziesmu un deju svētku dalībnieku aptauja

2014.gada novembris – 2015.gada marts aptauja par
**Dziesmu un deju svētku tradīciju saglabāšanu latviešiem
ārvalstīs**

2015 Reģionālās fokusgrupu diskusijas par svētku
problemātiku

Ko esam pētījuši? Kādi dati ir?

2015 Dziesmu un deju svētku dalībnieku aptauja

Lietuvā un Igaunijā

2015 Ziemeļu un Baltijas valstu dziesmu svētku dalībnieku
ekspresintervijas

2016 Tautas mākslas kolektīvu ikdienas prakses starpsvētku
periodā (vizuālo pētniecības metožu izmantošana)

2016 Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētku dalībnieku aptauja

Šobrīd - Dziesmu un deju svētku starplaikā iesaistīto pušu
sadarbība ar virsdiriģentiem un virsvadītājiem (aptaujas +
intervijas)

Pētījuma rezultāti (šobrīd)

Dziesmu un deju
svētku tradīcijas
pārmantošanas
priekšnoteikumi

Igaunijas, Latvijas,
Lietuvas Dziesmu un
deju svētku tradīcijas
monitoringa sistēma

1 Tradīcijas pārmantošanas priekšnoteikumi

Aktoru grupas	Faktoru darbības jomas	Tradīcijas dimensija
Dalībnieks	Politiski administratīvie	Nepārtrauktība
Tautas mākslas kolektīvs	Ekonomiski finansiālie	Simbolisms
Kolektīvu vadītāji, virssdiriģenti un virsvadītāji	Kultūras jeb mākslinieciskie	Laiks
Atbalstošie administratori (kultūras centru darbinieki, koordinatori u.c.)	Sociālie	Mainība
Nevalstiskās organizācijas	Izglītības	Inovācijas
Politikas veidotāji, UNESCO Nacionālās komisijas	Reģionālie	Tradīcijas nesējs

Aktuālākie rezultāti par tradīcijas pārmantošanas priekšnoteikumiem

habitus

Dziesmu un deju svētku tradīcijas simboliskais aspekts, tradīcijas elementi kā nacionālās identitātes konstruēšanas un patriotisma avots, kā nācijas zīmološanas instruments (prof. Rūta Muktupāvela)

Kolektīvu vadītāju loma starpsvētku periodā; virsdiriģentu un virsvadītāju nozīme svētku norisē (doc. Agnese Hermane)

Dziesmu un deju svētku kustības tautas mākslas kolektīvu ikdienas prakses starpsvētku periodā (mag. art. Līga Vinogradova)

II Dziesmu un deju svētku tradīcija Baltijas valstīs

- ❖ Dziesmu un deju svētki kopš to pastāvēšanas simbolizējuši Igaunijas, Latvijas un Lietuvas tautu sociālo vitalitāti
- ❖ Svētku nozīmes un mēroga izpratne tautu kolektīvajā pieredzē paplašinājās, kad 2008. gadā Baltijas dziesmu un deju svētku tradīcija tika iekļauta UNESCO Reprezentatīvajā cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā.

Dace Bula,

Latvijas Universitātes (LU) Literatūras, folkloras un mākslas institūta (LFMI) direktore 2011 gadā

Pieteikums novatorisks, ar tālākām atbalsīm UNESCO politikā, viens no pirmajiem pieteikumiem, ko vairākas valstis veidoja un iesniedza kopā.

Bija pieņemts, ka tradīcijas robežas sakrīt ar valsts robežām, taču Baltijas valstu pieteikums pierādīja, ka ar parādību pieteikšanu vēlamies gan demonstrēt īpašo un atšķirīgo, tomēr, ir tradīcijas, kam valsts robežas neeksistē, tās iet pāri robežām.

Pieteikums var rādīt, ka ir kaut kas kopīgs, vienojošs, ne tikai atšķirīgs.

II Dziesmu un deju svētku tradīcija Baltijas valstīs –

- ❖ Nominācijas sagatavošanas laikā (sākot ar 2000. gadu) Igaunijas, Latvijas un Lietuvas valstu sadarbība tradīcijas stiprināšanā un pārmantošanā ieguva jaunu saturu un formālu pamatojumu
- ❖ Kā viens no Dziesmu un deju svētku organizatoru kopīgajiem uzdevumiem izvirzījās tradīcijas kopīgas **monitoringa sistēmas** izveide, kas ļautu precizēt unikālās tradīcijas pārmantošanas atbalsta instrumentus, kā arī informatīvi papildinātu kārtējo ziņojumu UNESCO 2018. gadā

Tradīcijas **monitorings** jeb temperatūras mērīšana?

- ❖ Svētku tradīcijas monitorings ietver ideju par iespēju ar noteiktu periodiskumu iegūt salīdzināmus datus par būtiskākajām tradīcijas pārmantošanas aktuālajām izpausmēm, izmantojot visām Baltijas valstīm vienotu tradīcijas izmaiņas uzrādošu indikatoru kopu

II Dziesmu un deju svētku tradīcija Baltijas valstīs

- ❖ Kas kopīgs un kas atšķirīgs Igaunijas, Latvijas, Lietuvas dziesmu un deju svētku tradīcijai?
- ❖ Vai iespējams identificēt universālus pārmantošanas indikatorus?
- ❖ Ko šādu indikatoru atlase un monitoringa sistēmas izveide dos tradīcijas pārmantošanai?
- ❖ Komplicēts fenomens ar dažādiem pastāvēšanas riskiem un attīstības resursiem

- ❖ Indikatoru izvēles procesu nozīmīgi ietekmē gan tradīcijas kā kultūras fenomena daudzveidīgā un mainīgā daba, gan Igaunijas, Latvijas un Lietuvas tradīcijas pārmantošanas savdabība un tikai konkrētajai valstij piemītoša specifika
- ❖ Būtiska nozīme ir arī tradīcijas nemateriālajām, dziļi individuālistiskajām izpausmēm un simbolismam, kas “neatbalsta” vispārinājumu un standartizētas mērauklas tās uztverē

Aktuālākie rezultāti par tradīcijas monitoringa sistēmu Baltijas valstīs

legūti kvantitatīvi dati, kur atklājas Igaunijas, Latvijas un Lietuvas Dziesmu un deju svētku dalībnieku viedoklis par dziesmu un deju svētkiem

Apzināts aktuālais Igaunijas, Latvijas un Lietuvas Dziesmu un deju svētku rīkotājorganizāciju skatījums uz galvenajiem tradīcijas attīstības problēmu lokiem

Daļēji apzinātas katras valsts līdzšinējās tradīcijas monitoringa prakses

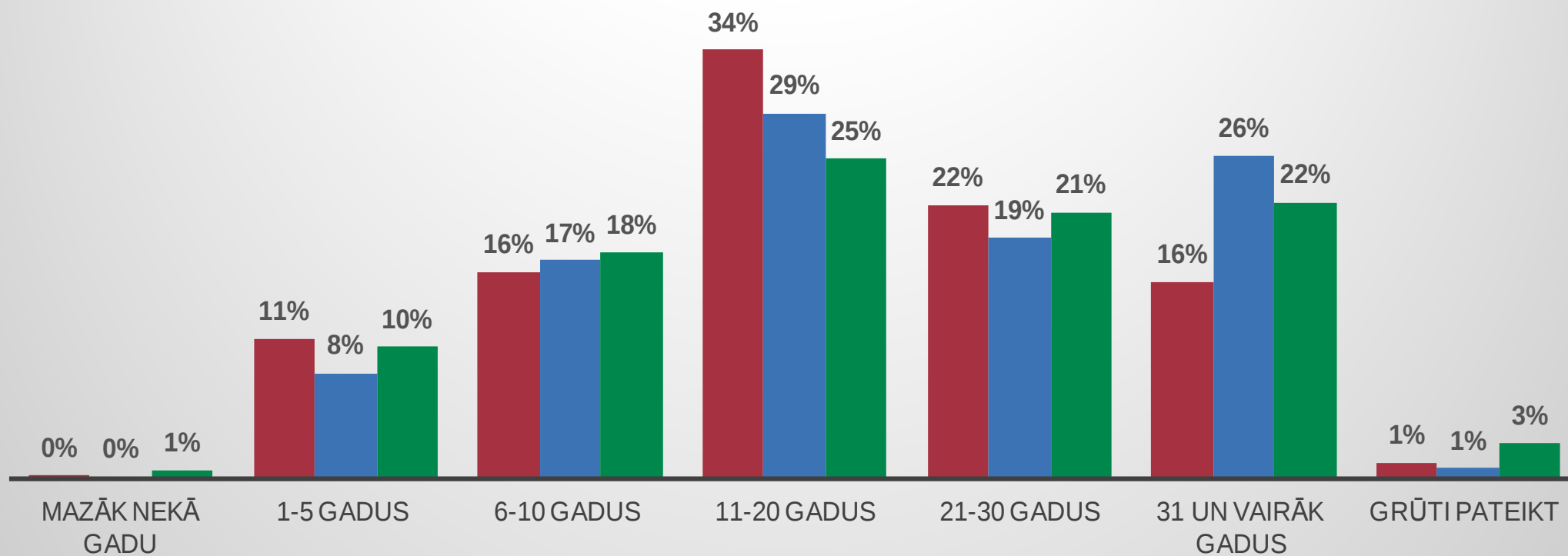
Kāds veidojas EST, LAT, LTU Dziesmu un deju svētku dalībnieku portrets?

- ❖ Liela kopienas daļa ar ilgu dalībnieku pieredzi, kā arī noturīgu piesaisti vienam kolektīvam:
- ❖ Vairāk kā 1/3 daļa dalībnieku piedalījušies piecos Dziesmu un deju svētkos; 1/3 daļa darbojas savā kolektīvā 10-30 gadus
- ❖ Izteikta starppaaudžu saikne: 71-85% dalībnieku kāds no ģimenes locekļiem ir piedalījies dziesmu un deju svētkos
- ❖ Vērtību asociācijas ar dziesmu un deju svētkiem atšķiras, bet nebūtiski, galvenās atšķirības starp dziesmu un deju svētkiem kā «pašu» vērtību/ kā «valsts» vērtību/kā reprezentējamu vērtību
- ❖ Svētku saikne ar nacionālās piederības sajūtu – atšķirīgā intensitātē

Aptuvenais darbības ilgums kopumā jebkādā(-os) tautas mākslas kolektīvā(-os) (%)

■ LAT ■ EST ■ LTU

n = 1091 (LAT) / n = 1702 (EST) / n = 1125 (LTU)

Kas ir svarīgākais plānojot dziesmu un deju svētkus?

EST

LAT

LTU

1. Svētku repertuāram jābūt tādām, ka to var izpildīt lielākā daļa kolektīvu

1. Svētkiem jābūt tādiem, lai pašiem dalībniekiem būtu iespēja baudīt šos svētkus

1. Svētku repertuāram jābūt izpildītam augstā mākslinieciskā līmenī

2. Svētkiem jābūt visas tautas svētkiem, kur var piedalīties ikviens

2. Svētkiem jābūt visas tautas svētkiem, kur var piedalīties ikviens

2. Svētku programmai jābūt atraktīvai, tā, lai tā var piesaistīt daudz tūristus un skatītājus
LTU !!!

3. Svētku noslēguma koncertā jādzied dziesmas, kuras pazīst lielākā daļa iedzīvotāju **EST !!!**

3. Svētku norisi saglabāt iespējami tuvu tās tradicionālajai formai **LAT !!!**

3. Svētku programma katrus svētkus jāatjauno un jāiekļauj jauni elementi **LTU !!!**

4. Svētku repertuāram jābūt izpildītam augstā mākslinieciskā līmenī

4. Svētkiem jābūt valsts svētkiem un saskaņotiem ar valsts vērtībām un ideoloģiju

4. Svētku repertuāram jābūt tādām, ka to var izpildīt lielākā daļa kolektīvu

5. Svētkiem jābūt tādiem, lai pašiem dalībniekiem būtu iespēja baudīt šos svētkus

5. Svētku repertuāram jābūt izpildītam augstā mākslinieciskā līmenī

5. Svētkiem jābūt valsts svētkiem un saskaņotiem ar valsts vērtībām un ideoloģiju

Dziesmu un deju svētku tradīcijas plānošanā dažādu faktoru ievērošanas nozīmīgums (vidējais novērtējums 5 ballu skalā)

■ LAT ■ EST ■ LTU

$n = 1091$ (LAT) / $n = 1702$ (EST) / $n = 1125$ (LTU)

Ko tradīcijai dod pārmantošanas pētniecība un pieredzes apmaiņa starp Baltijas valstīm?

Tradīcijas refleksija stiprina nāciju identitāti un pašapziņu

Pieredzes sinerģija

Dažādas nacionālās stratēģijas stiprina tradīcijas pārmantojuma mehānismus kopumā

Gan pozitīvie gan negatīvie efekti katrā valstī kalpo kā impulss citu valstu tradīcijas uzturētajiem

Lai tradīcijā ik katram ir sava paš-
izvēlēta, paš-izjusta, paš-apzināta vieta!

